

ЕЛЕМЕНТИ СПЕЦІАЛЬНОГО ФОНДУ БЮДЖЕТУ: ДОСВІД УКРАЇНИ

У статті зосереджено увагу на розгляді складових спеціального фонду бюджету. Підкреслено, що наразі до складу спецфонду виокремлюють більше десяти фондів, до числа яких відносять Державний дорожній фонд, Державний фонд поводження з радіоактивними відходами, Державний фонд розвитку водного господарства та ін. Здійснено аналіз правового регулювання кожного з вищевказаних фондів як складових спеціального фонду бюджету.

Ключові слова: вертикальна структура бюджету; спеціальний фонд бюджету, елементи спеціального фонду бюджету.

Постановка проблеми. Бюджет має горизонтальну та вертикальну структуру. Так, ст. 9 і 10 Бюджетного кодексу України передбачають, що до складу відповідного бюджету входять доходи та видатки останнього. Згідно зі ст. 13 цього ж Кодексу складовими частинами бюджету виступають загальний та спеціальний фонди, тобто законодавець закріплює вертикальну структуру бюджету (як державного, так і місцевих) [2, с. 49].

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню вертикальної структури бюджету, складових його спеціального фонду свого часу були предметом наукових досліджень таких науковців, як: В. Демянишин, О. Дмитрик, Н. Нечипорук, В. Піхоцький та ін. У той же час на сучасному етапі розвитку бюджетних правовідносин в Україні це питання залишається поза увагою науковців. Отже, метою статті є аналіз правового регулювання елементів спеціального фонду бюджету.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до бюджетного законодавства України у складі спеціального фонду державного бюджету наразі виокремлюють більше десяти фондів, до числа яких відносять Державний дорожній фонд, Державний фонд поводження з радіоактивними відходами, Державний фонд розвитку водного господарства та ін. Розглянемо їх більш докладно.

Державний дорожній фонд має доволі тривалу та складну історію формування. Деякі аспекти його формування та діяльності урегульовано Законом України «Про джерела фінансування дорожнього

господарства України» [7] та постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку спрямування коштів державного дорожнього фонду» [11]. Наразі згідно з ч. 3 ст. 242 Бюджетного кодексу України [1] кошти державного дорожнього фонду спрямовуються на: (1) фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування державного значення та інших заходів, визначених п. 1 ч. 4 ст. 3 Закону України «Про джерела фінансування дорожнього господарства України» (з них не менше 5 відсотків коштів - на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання штучних споруд); (2) фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах (у вигляді субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам) (з них не менше 5 відсотків коштів - на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання штучних споруд); (3) виконання боргових зобов'язань за запозиченнями, отриманими державою або під державні гарантії, на розвиток мережі та утримання автомобільних доріг загального користування; (4) фінансове забезпечення заходів із забезпечення безпеки дорожнього руху відповідно до державних програм.

До джерел формування державного дорожнього фонду віднесено:

1) доходи державного бюджету: акцизний податок з вироблених в Україні пального і транспортних засобів (крім акцизного податку, визначеного п. 6 ч. 1

ст. 66 БКУ); акцизний податок з ввезених на митну територію України пального і транспортних засобів; ввізне мито на нафтопродукти і транспортні засоби та шини до них; плата за проїзд автомобільними дорогами транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативні; плата за проїзд платними автомобільними дорогами загального користування державного значення; 50 відсотків надходжень від адміністративно-господарських штрафів за порушення законодавства про автомобільний транспорт, передбачені абз. 14-16 ч. 1 ст. 60 Закону України «Про автомобільний транспорт»; 50 відсотків надходжень від адміністративних штрафів за правопорушення, передбачені 122-2 та ч. 2 ст. 132-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення;

2) державні запозичення, залучені згідно з п. 1 ч. 3 ст. 15 цього Кодексу для реалізації інвестиційних проектів на розвиток мережі та утримання автомобільних доріг загального користування;

3) інші надходження, визначені законом про Державний бюджет України.

Відповідно до ч. 4 ст. 24² Бюджетного кодексу України кошти державного дорожнього фонду, сформовані за рахунок джерел, визначених п. 1 ч. 2 цієї статті, за виключенням коштів, що спрямовуються на виконання боргових зобов'язань за запозиченнями, отриманими державою або під державні гарантії, на розвиток мережі та утримання автомобільних доріг загального користування й розподіляються таким чином:

60 відсотків – на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування державного значення та інших заходів, визначених п. 1 ч. 4 ст. 3 Закону України «Про джерела фінансування дорожнього господарства України» (з них не менше 5 відсотків коштів – на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання штучних споруд);

35 відсотків – на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах (у вигляді субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам) (з них не менше 5 відсотків коштів – на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання штучних споруд);

5 відсотків – на фінансове забезпечення заходів із забезпечення безпеки дорожнього руху відповідно до державних програм.

При цьому, якщо загальний обсяг фактичних надходжень джерел, визначених п. 1 ч. 2 ст. 24² Бюджетного кодексу України [1], перевищує загальний обсяг відповідних показників, визначених законом про Державний бюджет України, таке перевищення

коштів розподіляється в порядку, встановленому абзацами другим - п'ятим цієї частини статті, та використовується з урахуванням вимог ч. 4 ст. 23 цього Кодексу. Подальший розподіл зазначених коштів за напрямом, визначеним п. 2 ч. 3 цієї статті, здійснюється відповідно до вимог ч. 2 ст. 103¹ цього Кодексу в порядку, встановленому ч. 6 ст. 108 цього Кодексу.

Перелік об'єктів будівництва, реконструкції, капітального та поточного середнього ремонту автомобільних доріг загального користування державного значення із зазначенням обсягів бюджетних коштів для фінансового забезпечення таких об'єктів затверджується Кабінетом Міністрів України (ч. 5 ст. 24² Бюджетного кодексу України). Так, Постановою Кабінету Міністрів України від 29 січня 2020 р. № 36 «Деякі питання дорожнього господарства» [4] затверджено перелік об'єктів будівництва, реконструкції, капітального та поточного середнього ремонту автомобільних доріг загального користування державного значення у 2020 році та обсяги бюджетних коштів для їх фінансування за рахунок спеціального фонду державного бюджету за бюджетною програмою 3111020 «Розвиток мережі та утримання автомобільних доріг загального користування державного значення», а також внесено зміни до Державної цільової економічної програми розвитку автомобільних доріг загального користування державного значення на 2018–2022 роки.

Показово що вищевказана державна цільова економічна програма розвитку автомобільних доріг загального користування державного значення на 2018–2022 роки [8] затверджена з метою відновлення і розвитку автомобільних доріг загального користування державного значення для інтеграції їх до європейської транспортної системи та підвищення на них рівня безпеки руху, швидкості, комфортності та економічності перевезень.

У цій Програмі також акцентовано увагу на тому, що саме у зв'язку із запровадженням з 1 січня 2018 р. державного дорожнього фонду у складі спеціального фонду державного бюджету, надходження до якого передбачається збільшити, планується виконати основну частину робіт з відновлення і розвитку мережі доріг саме за кошти державного бюджету. Так, виникла нагальна необхідність у формуванні чітких стратегічних напрямів відновлення і розвитку автомобільних доріг загального користування державного значення з урахуванням маршрутного принципу та соціально-економічних пріоритетів розвитку регіонів та держави в цілому [8].

До основних завдань віднесено: (а) нове будівництво автомобільних доріг державного значення; (б) реконструкція автомобільних доріг загального користування державного значення; (в) капітальний

ремонт автомобільних доріг загального користування державного значення; (г) поточний середній ремонт автомобільних доріг загального користування державного значення; (д) забезпечення гарантійного строку експлуатації збудованих, реконструйованих та капітально відремонтованих автомобільних доріг загального користування державного значення не менш як 10 років [6].

Однак навряд чи можна стверджувати, що цілі, встановлені цією Програмою (станом на квітень 2021 року) досягнені, з огляду на недостатність фінансування в умовах соціально-економічної кризи, яка набула свого загострення ще й у зв'язку з пандемією Covid – 19, хоча для виконання наведених завдань в межах Державної цільової економічної програми розвитку автомобільних доріг загального користування державного значення на 2018-2022 роки передбачено залучення не лише коштів державного бюджету, а й коштів відповідних місцевих бюджетів, коштів міжнародних фінансових організацій та інвесторів.

Ще одним фондом, який створюється у складі спеціального фонду Державного бюджету України є Державний фонд поводження з радіоактивними відходами (ст. 24³ Бюджетного кодексу України).

Законодавець закріпив такі джерела формування Державного фонду поводження з радіоактивними відходами, як-то: 1) надходження від сплати екологічного податку, що справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та/або за тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлені особливими умовами ліцензії строк (п. 7⁻⁴ ч. 3 ст. 29 Бюджетного кодексу України; 2) інші надходження, передбачені законом.

У ч. 3 ст. 24³ Бюджетного кодексу України [1] закріплено, що кошти Державного фонду поводження з радіоактивними відходами спрямовуються на фінансове забезпечення бюджетних програм, у межах яких виконуються роботи з проектування, будівництва, введення в експлуатацію, експлуатації, зняття з експлуатації або закриття об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, які передані ліцензіатами у власність держави, включаючи сховища для довготривалого зберігання/захоронення радіоактивних відходів, які утворилися після переробки відпрацьованого ядерного палива українських атомних електростанцій, та здійснюються інші заходи, пов'язані з поводженням з радіоактивними відходами, які передані ліцензіатами у власність держави.

Показово, що відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів Державного фонду поводження з радіоактивними відходами» від 25 квіт. 2018 р.

№ 330 (далі – Постанова № 330) [10] встановлено більш розширений перелік заходів, на фінансове забезпечення яких спрямовуються кошти Фонду. Причому, йдеться про: проектування, будівництва, прийняття в експлуатацію, експлуатації, ремонту, реконструкції комплексу виробництв із дезактивації, перевезення, переробки, зберігання та захоронення радіоактивних відходів та об'єктів інфраструктури, що з ним пов'язані;

проектування, будівництва, введення в експлуатацію, експлуатації, зняття з експлуатації або закриття (консервації), ремонту, реконструкції сховищ радіоактивних відходів, в тому числі призначених для довготривалого зберігання радіоактивних відходів, які утворилися після переробки відпрацьованого ядерного палива українських атомних електростанцій, та об'єктів інфраструктури, що з ними пов'язані;

виконання комплексу пошукових, оціночних, науково-методичних, дослідницьких і проектних робіт з вибору майданчиків з метою розміщення геологічного сховища для захоронення довгоіснуючих та високоактивних радіоактивних відходів;

утримання в екологічно безпечному стані територій, на яких розташовані сховища радіоактивних відходів;

проведення інженерно-вишукувальних робіт, проектування, проведення експертиз проекту, будівництва, прийняття в експлуатацію, експлуатації, ремонту, реконструкції, зняття з експлуатації, консервації або закриття об'єктів, установок та обладнання, призначених для поводження з радіоактивними відходами;

вилучення радіоактивних відходів з аварійних, законсервованих, а також діючих сховищ і пунктів тимчасового зберігання та перевезення їх у сховища, які розташовані у зоні відчуження;

ремонту, модернізації, закупівлі та виготовлення обладнання, установок, машин і механізмів, транспортних засобів, необхідних для поводження з радіоактивними відходами;

радіаційного моніторингу за станом радіоактивних відходів, радіаційною обстановкою у сховищах радіоактивних відходів, в тому числі об'єктів технологічно пов'язаної з ним інфраструктури, які призначені для поводження з радіоактивними відходами, та навколишнього природного середовища;

дезактивації територій, обладнання, установок, матеріалів, спецодягу, засобів індивідуального захисту та інших об'єктів поводження з радіоактивними відходами та ін. Перелік напрямків фінансування відкритий [10, п. 6].

Головним розпорядником коштів досліджуваного Фонду є Державне агентство України з управління зоною відчуження (ДАЗВ) – центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і

координується Кабінетом Міністрів України через Міністра екології та природних ресурсів та який реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження і зоною безумовного (обов'язкового) відселення, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему, а також здійснює державне управління у сфері поводження з радіоактивними відходами на стадії їх довгострокового зберігання і захоронення (поводження з радіоактивними відходами) [9].

Згідно з п. 3 Постанови № 330 [10] розпорядниками коштів Фонду є бюджетні установи, що належать до сфери його управління і виконують роботи та заходи з поводження з радіоактивними відходами, а одержувачами коштів Фонду є суб'єкти господарювання, що належать до сфери управління ДАЗВ і виконують роботи та заходи, які реалізуються за рахунок коштів, акумульованих в цьому Фонді [10, п. 4]. Розподіл коштів Фонду між розпорядниками та одержувачами здійснюється ДАЗВ за погодженням з Міндовкілля [10, п. 5].

Закупівля товарів, робіт і послуг за рахунок коштів Фонду здійснюється в установленому законом порядку. Остаточні розрахунки за товари, роботи і послуги здійснюються згідно з умовами договору на підставі актів приймання-передачі поставлених товарів, виконаних робіт і наданих послуг з наданням завірених копій первинних бухгалтерських документів, які підтверджують фактично понесені витрати, зазначені в актах приймання-передачі поставлених товарів, виконаних робіт і наданих послуг.

На наш погляд, виокремлення Державного фонду поводження з радіоактивними відходами у складі спеціального фонду державного бюджету є своєчасним та вкрай актуальним з огляду на сучасну екологічну тенденцію в Україні, а також закордоном. У цьому контексті вбачається доцільним запозичення європейської практики щодо встановлення додаткових податкових платежів, зборів, зокрема, які надходять до цього фонду бюджету й спрямовуватимуться на фінансування робіт та заходів з поводження з радіоактивними відходами.

Державний фонд розвитку водного господарства також є доволі новою складовою спеціального фонду Державного бюджету України. Джерелами його формування є:

1) доходи державного бюджету, визначені пунктом 13⁻³ частини третьої статті 29 Бюджетного кодексу України;

2) інші надходження, визначені законом про Державний бюджет України.

Порядок використання коштів державного фонду розвитку водного господарства регламентовано По-

становою Кабінету Міністрів України від 23 трав. 2018 р. № 401 «Деякі питання використання коштів у сфері управління водними ресурсами» [3]. Відповідно до вказаного акту кошти фонду використовуються для розвитку та утримання водогосподарсько-меліоративного комплексу, підвищення ефективності використання водних ресурсів. Зокрема, такі кошти спрямовуються на фінансове забезпечення заходів з:

(а) експлуатації водогосподарського комплексу;

(б) будівництва та реконструкції меліоративних систем;

(в) захисту від шкідливої дії вод сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь;

(г) централізованого водопостачання сільських населених пунктів, які користуються привізною водою;

(д) модернізації та розвитку водогосподарського комплексу [3, п. 2].

Згідно з п. 3 Постанови № 401 [3] головним розпорядником коштів досліджуваного фонду є Міндовкілля. Відповідальним виконавцем бюджетних програм, реалізація яких здійснюється за рахунок коштів фонду, є Держводагентство. До розпорядників коштів фонду віднесено: Держводагентство, бюджетні установи та організації, що належать до сфери його управління і здійснюють заходи з розвитку водного господарства. А одержувачами коштів фонду є державні підприємства, що належать до сфери управління Держводагентства і здійснюють заходи з розвитку водного господарства. З огляду на наведене, констатуємо, що законодавець чітко окреслив коло суб'єктів, які можуть брати участь у відносинах щодо управління коштами Фонду, що є позитивним.

Зазначимо, що кошти фонду розподіляються на підставі пропозицій, для розгляду пропозицій щодо розподілу коштів фонду Держводагентство утворює комісію із залученням представників Міндовкілля та затверджує її персональний склад. Засідання комісії є правоможним, якщо в її роботі бере участь дві третини членів комісії. Рішення комісії вважається прийнятним, якщо за нього проголосували більшість присутніх на засіданні членів комісії й оформлюється протоколом [3, п. 4]. Показово, що аналізований нормативно-правовий акт не містить жодних вимог стосовно того: а) хто, окрім представників Міндовкілля, може входити до комісії; б) яким вимогам мають відповідати особи, які входять до такої комісії (кваліфікаційні, професійні тощо). На наш погляд, цей аспект потребує відповідного урегулювання.

Згідно з п. 5 кошти Фонду розподіляються (перерозподіляються) між адміністративно-територіальними одиницями у розрізі розпорядників коштів фонду нижчого рівня та одержувачів відповідно до пріоритетів, визначених у сфері розвитку водного

господарства на відповідний бюджетний період, на підставі узагальнених розрахунків і обґрунтувань підприємств, установ та організацій, які належать до сфери управління Держводагентства, та використовуються за відповідними бюджетними програмами.

Закупівля товарів, робіт і послуг за рахунок коштів фонду здійснюється в установленому законом порядку. При цьому передбачається попередня оплата товарів, робіт і послуг, що закупаються за бюджетні кошти. Таке право регламентовано постановою Кабінету Міністрів України від 4 груд. 2019 р. № 1070 «Деякі питання здійснення розпорядниками (одержувачами) бюджетних коштів попередньої оплати товарів, робіт і послуг, що закупаються за бюджетні кошти» [5]. Однак є певні особливості реалізації зазначеного права.

Так, у п. 1 Постанови № 1070 [5] закріплено, що розпорядники (одержувачі) бюджетних коштів (крім закордонних дипломатичних установ) у договорах про закупівлю товарів, робіт і послуг за бюджетні кошти можуть передбачати попередню оплату в разі закупівлі:

товарів, робіт і послуг за поточними видатками – на строк не більше трьох місяців;

товарів, робіт і послуг за капітальними видатками та державними контрактами (договорами); періодичних видань - на строк не більше 12 місяців;

товарів, робіт і послуг, що закупаються за зовнішньоекономічними контрактами (договорами), укладеними на виконання міжнародних зобов'язань; товарів, робіт і послуг, що закупаються для забезпечення національної безпеки та оборони держави; товарів, робіт і послуг, що закупаються для забезпечення участі України у міжнародних, національних та всесвітніх виставкових заходах, – на строк не більше 24 місяців.

При цьому розмір та строк попередньої оплати в межах вищевказаних строків, кількість платежів з попередньої оплати в межах строку, а також положення щодо здійснення в поточному бюджетному періоді попередньої оплати тих товарів, робіт і послуг, що згідно з договорами про закупівлю передбачається поставити, виконати і надати протягом поточного чи наступного бюджетного періоду, визначаються головним розпорядником бюджетних коштів виходячи із необхідності, що обґрунтовується, зокрема: реальним станом поставки товару, виконання робіт, надання послуг, помісячним розподілом бюджетних асигнувань, сезонністю робіт, циклом виробництва. А розпорядники бюджетних коштів – закордонні дипломатичні установи у договорах про закупівлю товарів, робіт і послуг за бюджетні кошти передбачають попередню оплату відповідно до рішення Міністерства закордонних справ. Наведене є яскравим проявом диспозитивності в межах імпера-

тиву бюджетно-правового регулювання. Законодавець передбачає відповідне право для учасників бюджетних правовідносин, у той же час для його реалізації необхідне дотримання чітких імперативних вимог.

Щодо попередньої оплати товарів, робіт та послуг, законодавцем встановлено, що попередня оплата розпорядниками (одержувачами) бюджетних коштів за капітальними видатками та державними контрактами здійснюється шляхом спрямування бюджетних коштів виконавцям робіт, постачальникам товарів і надавачам послуг (крім нерезидентів) на небюджетні рахунки, відкриті на їх ім'я в органах Державної казначейської служби у встановленому законодавством порядку, з подальшим використанням зазначених коштів виконавцями робіт, постачальниками товарів і надавачами послуг виключно з таких рахунків на цілі, визначені договорами про закупівлю товарів, робіт і послуг, з наданням підтвердних документів органам Державної казначейської служби для здійснення платежів [5, абз. 1 п. 2]. У такий спосіб законодавець передбачає відповідне цільове спрямування бюджетних коштів, а також певним чином захищає такі кошти від незаконного та (або) нецільового витрачання.

До того ж, у п. 6 Постанови № 1070 закріплені рекомендації для розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів при укладанні договорів про закупівлю товарів, робіт і послуг, зокрема:

нездійснення попередньої оплати виконавцям робіт, постачальникам товарів і надавачам послуг, якими порушено умови договорів щодо попередньої оплати товарів, робіт і послуг, що закупаються за бюджетні кошти, укладених із розпорядниками (одержувачами) бюджетних коштів у мережі безпосереднього головного розпорядника бюджетних коштів;

повернення після закінчення строку, визначеного у договорі про закупівлю товарів, робіт і послуг, виконавцями робіт, постачальниками товарів і надавачами послуг невикористаних сум попередньої оплати та застосування штрафних санкцій у разі невчасного повернення таких коштів;

спрямування сум попередньої оплати за капітальними видатками та державними контрактами виконавцям робіт, постачальникам товарів і надавачам послуг (крім нерезидентів) на небюджетні рахунки, відкриті на їх ім'я в органах Державної казначейської служби у встановленому законодавством порядку, з подальшим використанням зазначених коштів виконавцями робіт, постачальниками товарів і надавачами послуг виключно з таких рахунків на цілі, визначені договорами про закупівлю товарів, робіт і послуг, з наданням підтвердних документів органам Державної казначейської служби для здійснення платежів [5].

В цілому наведені положення є цілком логічними. Разом із цим виникає питання щодо того, яку правову природу мають вказані рекомендації. Справа в тому, що за своєю суттю рекомендації мають необов'язковий характер, однак в цій ситуації вони викладені у тексті нормативно-правового акта. У разі, якщо розпорядник бюджетних коштів не буде дотримуватись таких рекомендацій, чи буде він вважатись таким, що порушив бюджетно-правовий припис? На наш погляд, це питання також потребує певної конкретизації.

Висновки. На підставі проведеного аналізу констатуємо, що в сучасних умовах розвитку бюджет-

но-правових відносин існує потреба у внесенні певних змін до чинного бюджетного законодавства для підвищення його якості та одностайності правозастосування. Зокрема, в контексті правового регулювання складових спеціального фонду бюджету необхідно: чітко визначити процедуру відбору проєктів (напрямків), які будуть фінансуватися за рахунок коштів відповідного фонду; застосовувати заходи бюджетно-правового впливу за нецільове використання коштів фонду, оскільки однією з особливостей елементів спеціального фонду бюджету є наявність чітко визначеного цільового призначення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
2. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 6 : Фінансове право / редкол.: М. П. Кучерявенко (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2020. 616 с.
3. Деякі питання використання коштів у сфері управління водними ресурсами : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2018 р. № 401. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-2018-%D0%BF#Text>.
4. Деякі питання дорожнього господарства : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.01.2020 р. № 36. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/36-2020-%D0%BF#Text>.
5. Деякі питання здійснення розпорядниками (одержувачами) бюджетних коштів попередньої оплати товарів, робіт і послуг, що закуповуються за бюджетні кошти : Постанова Кабінету Міністрів України від 04.12.2019 р. № 1070. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1070-2019-%D0%BF#Text>.
6. Завдання і заходи з виконання Державної цільової економічної програми розвитку автомобільних доріг загального користування державного значення на 2018-2022 роки: додаток 2 до Постанови Кабінету Міністрів України від 21.03. 2018 р. № 382. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/382-2018-%D0%BF#n14>.
7. Про джерела фінансування дорожнього господарства України : Закон України від 18.09.1991 р. № 1562-XII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0528-11>.
8. Про затвердження Державної цільової економічної програми розвитку автомобільних доріг загального користування державного значення на 2018-2022 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.03.2018 р. № 382. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/382-2018-%D0%BF#n14>.
9. Про затвердження Положення про Державне агентство України з управління зоною відчуження : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.10.2014 р. № 564. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/564-2014-%D0%BF#Text>.
10. Про затвердження Порядку використання коштів Державного фонду поводження з радіоактивними відходами : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.04.2018 р. № 330. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-2018-%D0%BF#n9>.
11. Про затвердження Порядку спрямування коштів державного дорожнього фонду : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.2017 р. № 1085. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1085-2017-%D0%BF#n9>.

REFERENCES

1. Biudzhetni kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 08.07.2010 r. № 2456 – VI. (2010). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> [in Ukrainian].
2. Velyka ukrainska yurydychna entsyklopediia (Vols 1-20); Vol. 6 : Finansove pravo (2020). M. P. Kucheriavenko (Ed.) et al. / Nats. akad. prav. nauk Ukrainy ; In-t derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy ; Nats. yuryd. un-t im. Yaroslava Mudroho. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
3. Deiaki pytannia vykorystannia koshtiv u sferi upravlinnia vodnymy resursamy : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.05.2018 r. № 401. (2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-2018-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

4. Деякі питання дорожнього господарства: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.01.2020 р. № 36. (2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/36-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
5. Деякі питання здиення розпоряднякмы (oderzhuvachamy) biudzhetykh koshtiv poperednoi oplaty tovariv, robit i posluh, shcho zakupovuiutsia za biudzhetni koshty: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.12.2019 р. № 1070. (2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1070-2019-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
6. Zavrannia i zakhody z vykonannia Derzhavnoi tsilovoi ekonomichnoi prohramy rozvytku avtomobilnykh dorih zahalnoho korystuvannia derzhavnoho znachennia na 2018-2022 roky: dodatok 2 do Postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.03. 2018 r. № 382. (2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/382-2018-%D0%BF#n14> [in Ukrainian].
7. Pro dzherela finansuvannia dorozhnogo hospodarstva Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 18.09.1991 r. № 1562-XII. (1991). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0528-11> [in Ukrainian].
8. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi tsilovoi ekonomichnoi prohramy rozvytku avtomobilnykh dorih zahalnoho korystuvannia derzhavnoho znachennia na 2018-2022 roky: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.03.2018 р. № 382. (2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/382-2018-%D0%BF#n14> [in Ukrainian].
9. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavne ahentstvo Ukrainy z upravlinnia zonoiu vidchuzhennia: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.10.2014 р. № 564. (2014). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/564-2014-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
10. Pro zatverdzhennia Poriadku vykorystannia koshtiv Derzhavnoho fondu povodzhennia z radioaktyvnymy vidkhodamy Постанова Кабінету Міністрів України від 25.04.2018 р. № 330. (2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-2018-%D0%BF#n9> [in Ukrainian].
11. Pro zatverdzhennia Poriadku spriamuvannia koshtiv derzhavnoho dorozhnogo fondu: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.2017 р. № 1085. (2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1085-2017-%D0%BF#n9> [in Ukrainian].

ТОКАРЕВА ЕКАТЕРИНА

старший научный сотрудник НИИ правового обеспечения инновационного развития НАПрН Украины, доцент кафедры правоохранительной деятельности и полициистики ХНУВД

ЭЛЕМЕНТЫ СПЕЦИАЛЬНОГО ФОНДА БЮДЖЕТА: ОПЫТ УКРАИНЫ

В статье сосредоточено внимание на рассмотрении составляющих специального фонда бюджета. Подчеркнуто, что сейчас в составе спецфонда выделяют более десяти фондов, к числу которых относят такие, как: Государственный дорожный фонд, Государственный фонд обращения с радиоактивными отходами, Государственный фонд развития водного хозяйства и др. Осуществлен анализ правового регулирования каждого из вышеуказанных фондов как составляющих специального фонда бюджета.

Ключевые слова: вертикальная структура бюджета; специальный фонд бюджета, элементы специального фонда бюджета.

ТОКАРИЄВА КАТЕРИНА

PhD, Senior Researcher of the Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine, Associate Professor of Law Enforcement and Police Kharkiv National University of Internal Affairs

**ELEMENTS OF THE SPECIAL BUDGET FUND:
THE EXPERIENCE OF UKRAINE**

Problem setting. The budget has a horizontal and a vertical structure. Yes, Art. 9 and 10 of the Budget Code of Ukraine stipulate that the relevant budget includes revenues and expenditures of the latter. According to Art. 13 of the same Code, the components of the budget are general and special funds, i.e. the legislator establishes the vertical structure of the budget (both state and local) [2, p. 49].

Analysis of recent research. The study of the vertical structure of the budget, components of its special fund at one time were the subject of research by such scientists as: V. Demyanyshyn, O. Dmytryk, N. Nechyporuk, V. Pihotsky and others. At the same time, at the present stage of development of budgetary legal relations in Ukraine, this issue remains out of the attention of scientists. Thus, **the purpose of the article is to** analyze the legal regulation of the elements of the special fund of the budget.

Article's main body. The article focuses on the consideration of the components of the special budget fund. It was emphasized that now more than ten funds are allocated as part of the special fund, which include such as: the State Road Fund, the State Fund for Radioactive Waste Management, the State Fund for the Development of Water Resources, etc. The analysis of the legal regulation of each of the above funds as components of a special fund budget.

Conclusions and prospects for the development. Based on the analysis, we state that in the current conditions of development of budgetary and legal relations there is a need to make certain changes to the current budget legislation to improve its quality and unanimity of law enforcement. In particular, in the context of legal regulation of the components of the special fund of the budget it is necessary to: clearly define the procedure for selecting projects (areas) that will be financed from the relevant fund; apply measures of budgetary and legal influence for misuse of the fund, as one of the features of the elements of the special fund of the budget is the presence of a clearly defined purpose.

Keywords: vertical budget structure; special budget fund, elements of the special budget fund.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Токарева К. О. Елементи спеціального фонду бюджету: досвід України. *Право та інновації*. 2021. № 2 (34). С. 82–89.